

Man rodos, kad sėdu ne į savo roges. Knygos, spektakliai, dailės parodos ir jų autoriai – tai mano teritorija. Per visą kūrybinį gyvenimą pro mano akis jų praėjo tiek daug, kad neišvengiamai širdyje paliko savo pėdsakus – vieni ryškius, kiti blyškesnius. Ir staiga panorau rašyti apie politiką ir valstybę, tarsi pasukdama ta kryptimi, kur politinio spektro bangose maudosi mano kolegė Jūratė Laučiūtė. O šitam žingsniui mane paskatino psichologas Zenonas Streikus žurnale „Psichologija tau“ pasvarstęs psichologiniu požiūriu naują temą. Apie ūpą ir nuovoką. Štai ką jis sako apie šiuodu lyg ir neapčiuopiamus dalykus. „Gyvenimas visose srityse – ekonominėje, profesinėje ir asmeninėje – visuomet nusišypsotiems, kurie stengiasi daugiau šypsotis jam. /.../ Ypač daug gerų jausmų, geros nuotaikos, juoko ir šypsenos reikia sunkmečiu./.../ Netekęs vilties, praradęs gyvenimo tikslą ar prasmę, apimtas bejėgiškumo žmogus – tai sustojusi upė, virtusi bala, liūnu.“

Pozityviąją psichologiją autorius priešpriešina negatyviajai, matydamas, kad pastaroji ima viršų mūsų viešajame ir privačiame gyvenime. Todėl jis teigia: „Pasigendu pilietinės drąsos, atviro dalyvavimo užkertant kelią nevilties ir bejėgiškumo skleidėjams“. Taigi čia ir yra esmė. Kas turi užkirsti kelią nevilties ir bejėgiškumo skleidėjams? Visų pirma, tie, kurie yra viešieji asmenys, šmėsčiojantys populiarių televizijų ir laikraščių puslapiuose. Sutikime, kad tai yra politikai iš Seimo ir Vyriausybės, žurnalistai iš informacinių, kriminalinių, viešąjį interesą ginančių puslapių. Pramogų pasaulio atstovai, kuriuos visuomenė taip pamėgo, kad net išrinko į Seimą, ir jie ten prikrėtė visokių juokų. Deja, visi jie stengėsi ir stengiasi Lietuvą rodyti iš negatyviosios pusės, – vieni kitus kritikuodami, aimanuodami, koks baisus tas nedarbas, koks didelis smurtas siaučia mūsų žmonėse. O kur dar vagystės, paleistuvystės, didelės ir smulkios niekšybės...O emigracija tokia, kad greit pusės Lietuvos neliks. O pensininkai ir asocialių šeimų vaikai tiesiog badu išmirs...

Bet kuo čia dėti oligarchai, kur slypi jų esmė? Ogi ten, iš kur kyšo jų biznio ausys: iš tų pačių laikraščių ir televizijų, kurias jie valdo, lyg marionetes tampydami už siūlų, pritvirtintų prie storų piniginių. Mūsų lietuviški oligarchai – senoji sovietinė karta, įvairiais keliais ir būdais susikrovusi kapitalą dar pirmaisiais nepriklausomybės metais ir iš valdžios pamažu išstūmusi bejėgius Sąjūdžio idealistus, taip ir neišmokčius materialinių vertybių grobimo meno. Verta prisiminti, kaip bolševikų vadas Leninas tyčiojosi iš inteligentų, o jo įpėdinis Stalinas naikino juos be pasigailėjimo kalėjimuose arba tiesiai pasiųsdamas myriop.

Per dvidešimt nepriklausomybės metų oligarchai tapo tvirtai susicementavusi valdžios struktūra, apimanti visas valstybės gyvenimo sritis, ypač ekonomines. Įdomi simbiozė: sovietinis mąstymas ir įpročiai plius laukinio kapitalizmo apetitai. Ar ne sovietinio palikimo sergėtojų planas buvo įpūsti žurnalistams mintį, kad nepriklausomoje Lietuvoje viską reikia rodyti tik iš blogosios pusės. Priešingai elgiasi Rusijos žurnalistai, visą savo valstybės gyvenimą nušviesdami gražiomis spalvomis ir taip palaikydami žmonių viltį sulaukti geresnio gyvenimo.

Taip ir prasidėjo žiniasklaidos priemonėse nevilties ir bejėgiškumo, vi-

Mūsų oligarchai ir jaunimas

Aleksandras Macijauskas. Demonstracija Kaune. 1968

suomenės nepilnavertiškumo sėja, kad žmonės įtikėtų, kokia netikusi yra ta mūsų iš okupacijos išvaduoti Lietuva. Kiek joje vagysčių, žmogžudysčių ir savižudybių, kiek korupcijos, machinacijų ir skurdo, varančio žmones iš Tėvynės. Ir kokie bejėgiai tie mažutėliai, kurie maitinasi iš darbo biržos saujos arba iš socialinių pašalpų, reikalaudami jų vis daugiau, vis garsiau ir vis didesniu būriu belsdami į savivaldybių paramos langelius. O garsiausi šiuo metu turgaus prekeiviai, pajutę, kad teks lįsti iš ekonominio šešėlio. Pagaliau priėjom prie to, kad net jauniems žmonėms dirbti nesisinori, nes jiems užtenka pašalpos, nelegaliai prisiduriant prie jos nemenką pinigėlį... Tokia me drumstame vandenyje kai kam patogų gaudyti savo milijonus ir milijardus, tapusius gyvenimo tikslu. Nes kilnesnių tikslų mūsų oligarchai nebuvo išmokyti.

Bet atsitiko oligarchams nenumatytas dalykas. Per dvidešimt metų išaugo nauja – netarybinė –

karta. Jauni, vakarietiškuose universitetuose, o ne sovietinės nomenklatūros rengimo mokyklose, žinių įgiję politikai, ekonomistai, mokslininkai, laisvuose savo ūkiuose susiformavę ūkininkai. Jie irgi panorą valdyti valstybę, tik kitais metodais – gal sąžiningesniais, padoresniais, tobulesniais. Deja, iki pastarosios konservatorių ir liberalų suformuotos vyriausybės tie jauni žmonės nebuvo išsileidžiami į jokiais valdžios struktūras. (Nebent per savo grupotės ryšius sovietų nomenklatūros vaikai, kartojantys tėvų įdiegtas gyvenimo pamokas.) Jauno politikos Artūro Zuoko, savo energija ir veržlumu sukūrusio gerovę ne tik sau, bet ir miestui, karjera ir jos žlugimas yra tipiškas pavyzdys, kas atsitinka su žmogumi, atėjusiu į valdžią ne iš oligarchų padermės. Oligarchų grupuočių skatinami žurnalistai jam pripaisė tiek nuodėmių, aprabstė tokiais purvais, kad karjera veržliam, apsiskaičiusiam, vizionieriaus ir menininko talentą turinčiam Vilniaus merui buvo sužlugdyta, berods, galutinai. Šiais metais savivaldybių rinkimuose jis be partijų pagalbos, palaikomas Vilniaus jaunimo ir paprastų vilniečių, laimėjo daugiausia balsų. Tačiau žiniasklaida (o kieno rankose ji yra?) vis nenurimsta, mūsų mielieji konservatoriai blokuojasi net su lenkais, ką tik parodžiusiais aršią neapykantą valstybinei kalbai ir lietuviškai švietimo sistemai. Jie padarys viską, kad tik A. Zuokas vėl netaptų Vilniaus meru... Panašia oligarchų ir žiniasklaidos auka tapo ir buvęs ūkio ministras, jaunas idealistas, visad besišypsantis Dainius Kreivys.

Oligarchija yra nevienalytė ideologiniu pagrindu (jeigu ji apskritai tokia turi), bet ją vienija tiesiog nesveikas pinigų ir turto troškimas. Godumo demonas reikalauja valdžios, kuri turi jį nuolat maitinti. Nemanau, kad šio demono vergai būtų laimingi, nors patys to ir nesuvokia. Kažin ar juos privers atsipeikėti Japonijos ir Afrikos tragedijos, liudijančios, kad žmonija yra tik trapus vabalėlis ant Dievo delno. Jie neišmano to gyvenimo meno, kurį siūlo mano aukščiau minėtas Zenonas Streikus. „Nevalia pamiršti, kad, norint mylėti ir gerbti žmones, visų pirma reikia taikiai sugyventi su pačiu savimi, išlaikyti pagarbą sau, remti save, mylėti save ir savo gyvenimą“. Ak, kaip jiems nelengva įsisąmoninti šią paprastą krikščionišką principą.

Aldona Žemaitytė

Kitame numeryje:

- Alfonsas Motuzas: Gavėnios rožinis
- Paskutinioji aušrininkė Stanislava Paškevičienė
- Valdas Papievis: „Kai nerašau, atrodo, negyvenu“

Redaguoja Renata Šerelytė rainbow.vilnius@gmail.com
Maketuoja Jonas Kuprys

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1-as psl. Aldona Žemaitytė. Mūsų oligarchai ir jaunimas
- 2-as psl. Stasys Goštautas. Susivienijimas Manhattane
- 3-as psl. Vytautas Skripka. Skambi skiemens heleniško eilutė...
- 4-as psl. Alfonsas Motuzas. Gavėnios Gaudūs verksmai
- 5-as psl. Petras Mendeika. Gyvenimas po pasaulio medžių
- 6-as psl. Atgal pasižvalgius. Pokalbis su kun. V. Aliuliu
- 7-as psl. Silvija Vėlavičienė. Nutylėta V. A. Jonyno veiklos sritis

Užrašai iš New Yorko

Susivienijimas Manhattane

STASYS GOŠTAUTAS

Jau pora metų apgailestaujame, kad New Yorke nebeliko nei vieno lietuviško kampelio. Aišku, yra konsulas ir ambasada, bet jų funkcija – kitokia. Palaidojome Aušros Vartų bažnyčią, patriotiškai pavadintą Our Lady of Vilnius. Praradome Brooklyno kultūros, meno, sporto ir religijos patalpas, ir visi New Yorko lietuviai turėjo pripažinti, kad svarbiausiame pasaulio kampe likome be savo stogo.

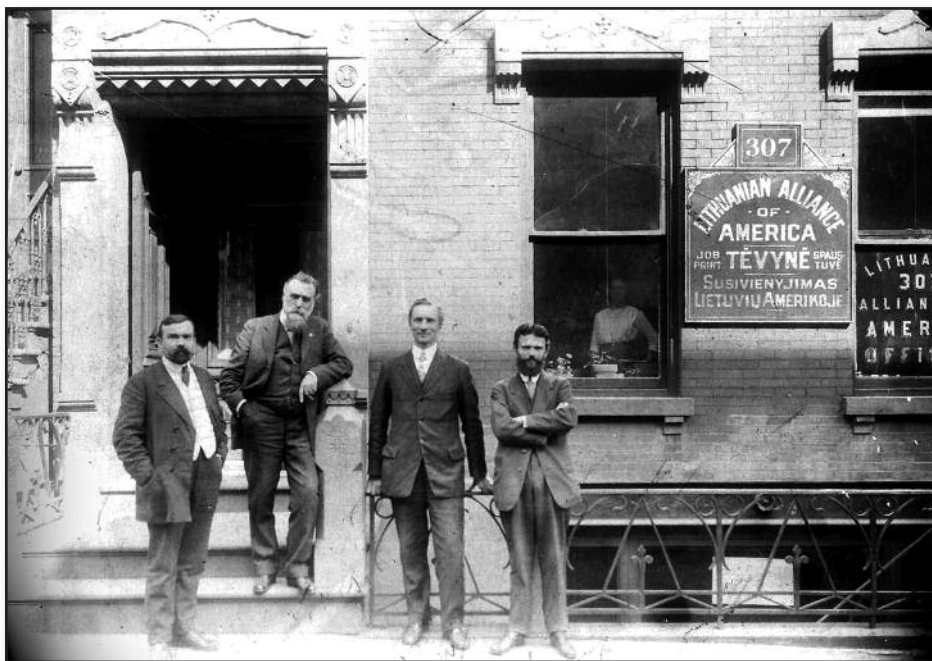
Staiga – nors iš esmės visados tai žinojome – atradome Susivienijimo Lietuvių Amerikoje (SLA) patalpas, kurios tapo politiniu ir kultūriniu centru visiems New Yorko lietuviams; jas lengva pasiekti ir jaustis čia tarp savų, nes čia mūsų namai, kur galime susitikti, pabendrauti, pamatyti filmą, išgirsti koncertą ir netgi Juan Pablo Debesio dėka apžiūrėti New Yorke gyvenančių dailininkų meną.

Šiais metais sukanka 125 metai, kai buvo įsteigtas SLA (1886–2011), ir praėjo jau 101 metai, kaip New Yorko SLA už 31 000 dolerių nusipirko keturių aukštų pastatą su mažu kiemečiu beveik prie pat 8th Ave ir 30-tos gatvės. Tai kuklus pastatas puikioje vietoje, pro langus matomas Centrinis paštas, Penn Station ir Madison Square Garden. Vieta ir negalėjo būti patogesnė, tik stebėtina, kad mūsų bendruomenė tarsi ir nekreipė dėmesio, ką turi panosėje. New Yorko ir jo apylinkių lietuvių ateitis atrodo užtikrinta, laiku buvo iškovota vieta seniesiems ir naujiesiems lietuviams susitikti su Lietuvos pareigūnais, kultūros atstovais, politiniais veikėjais. Vienu žodžiu, puiki vieta dalyvauti literatūros vakare, išgirsti koncertą, pamatyti filmą ir pabūti su draugais. Tarp kitko, tą dieną, kai man teko būti, naujai įsteigtos SLA kuopos iniciatyva parodytas filmas „Dievų miškas“, gražiai pabendrauta. Į vakarą atėjo

ir konsulas su žmona, ir SLA, ir Tautos Fondo pareigūnai (Vida Penikienė, J. P. Debesys, Laima Šileikytė-Hood, Manhattano JAV LB apylinkės pirmninkė).

Dalis pirmojo aukšto išnuomota Tautos Fondui, o trečiame ir ketvirtame aukštuose yra LR Generalinio konsulo rezidencija, visa tai padeda bent iš dalies išlaikyti patalpas.

Rūsyje sukaupias gana svarbus Susivienijimo

Prie SLA pastato 1913 m. iš kairės: Martynas Yčas, dr. Jonas Basanavičius, SLA sekretorius A. B. Strimaitis ir „Tėvynės“ redaktorius V. K. Račkauskas

Lietuvių Amerikos archyvas: daug spaudinių, ypač XIX a. antrosios pusės senų laikraščių ir nuotraukų, daug organizacijos dokumentų laukia dėmesio. Metus akį į tą nepaprastą rinkinį, darosi aišku, kad būtina rasti profesionalų archyvarą, kuris peržiūrėtų ir išgelbėtų tai, ką dar galima išgelbėti. Reikėtų kreiptis į Lietuvos Fondą, – regis, SLA davė pirmuosius tūkstančius dolerių – arba į Kultūros ministeriją ir nuspręsti, ką daryti su dar vienu JAV lietuvių archyvu. Čia, šiame pastate, kiek suprantu, Kleopas Jurgelionis ir kiti penki redaktoriai redagavo SLA

laikraštį „Tėvynė“, kuris dabar saugomas šiame archyve.

SLA – seniausia pasaulyje lietuvių organizacija, sukurta kuopų pagrindu savo narių labui. Savo žydėjimo metu SLA turėjo daugiau nei 200 kuopų, kurios organizavo choras, dramos būrelius, leido laikraščius ir knygas. Jos kūrėjai (vieni iš jų – dr. J. Basanavičius ir dr. J. Šliūpas) suprato, kad draudimas tuo metu atvykusiems lietuviams buvo labai reikalingas. Šiandien ta funkcija prarado savo reikšmę, nors dar vis atsiranda norinčių draudimo. Susivienijimų (Alliance) buvo net trys, pirmasis, 1886 m. „Susivienijimas Visų Lietuvninkų Amerikoje“. Po metų, New Yorko lietuvių kunigų pastangomis įkurtas „Lietuvių Rymo Katalikų Susivienijimas Amerikoje“ (LRKSA), kuris 1926 m. turėjo 19 000 narių, ir paskutinis 1930 m. Chicagoje įsikūrė Amerikos Lietuvių Darbininkų (ar komunistų) Susivienijimas (ALDS). Žodis „susivienijimas“ skamba ne itin populiariai ir XIX a. pabaigoje nebuvo per daug vartojamas, bet sudeda draugėn viską, ką kartu norėjo padaryti pirmosios bangos Amerikos lietuviai. Antrosios bangos išeiviai tą patį atliko Lietuvių Bendruomenės vardu. Dabartinė SLA taryba: advokatas Saulius V. Kuprys – prezidentas; Saulius G. Sirusas – viceprezidentas; Vida Penikienė – sekretorė; Romas Kezys – išdininkas, ir dar trys nariai.

Anot Donato Janutos, SLA ne tik buvo ekonominė jėga, bet rūpino si ir tautiniais bei švietimo reikalais. Be nario mokesčio, SLA rinkdavo „tautiškų centus“, jais rėmė švietimo veiklą Lietuvoje, ypač knygų spaudos draudimo laikais leidimą ir jų siuntimą į Lietuvą, pagalbos teikimą studentams. Ta funkcija ir dabar išliko svarbi. Tarp 20 000 SLA narių

paskutiniu metu buvo ambasadorius Anicetas Simutis ir buvęs Lietuvos Prezidentas Valdas Adamkus. Jie visi lankėsi šiame pastate. Pastaruoju metu buvo ir Andrius Kubilius, keli Lietuvos vyriausybės ministrai, Lietuvos dailės muziejaus direktorius Romualdas Budrys ir net Arbit Blato sūnus su savo muzika. Jo motina, Regina Resnik, Metropolitan Operos dainininkė, žada atiduoti Lietuvai apie 200 savo vyro tapybos darbų. Tai būtų nepaprastas turas! Tarp kitko, A. Blatas buvo tos pačios Operos dailininkas, kaip kadaise V. Dobužinskis. □

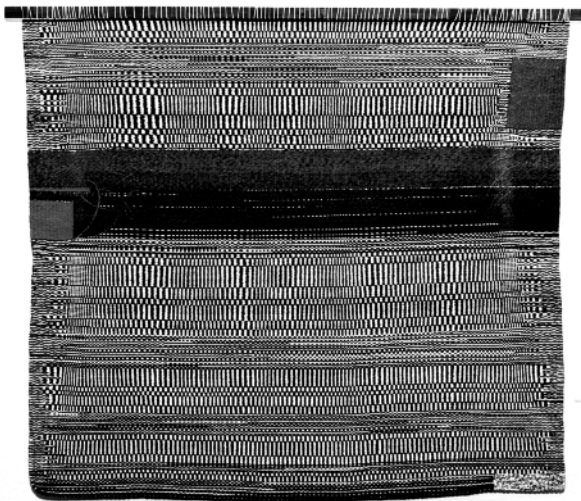
Atėjus pavasariui – naujas „Lituanus“ numeris

Ar atkreipėte dėmesį į Vilniuje nykstančius, prieš šimtmetį statytus medinius namus? Kuo skiriasi Lietuvos šiuolaikinė meninė tekstilė nuo praeities sukurtos? Kokią įtaką Emilija Pliaterytė turėjo Margaretai Fuller, vienai iškiliausių XIX a. Amerikos feministų? Ar lietuviams galima palankiau žiūrėti į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikotarpį?

Šie ir kiti klausimai gvildenami neseniai išleistame „Lituanus“ žurnale. Numeryje taip pat pristatytas Vitos Laumės eilėraščių rinkinys apie Sibirą. Knygų recenzijų skyriuje išsamiai nagrinėjamos anglų kalba neseniai iš-

Mindaugas Navakas. Grand Vase, 2005

Violeta Laužonytė, Route. Tapestry.

leistos knygos: Laimos Laučkaitės „Art in Vilnius, 1900–1915“; Laimono Briedžio „Vilnius: The City of Strangers“ ir Vandos Juknaitės „My Voice Betrays Me“.

Šį pirmąjį 2011 metų numerį redagavo žurnalo vyriausioji redaktorė Violeta Kelertienė. Redaktorės pavaduotoja – Gražina Slavėnienė. Keturis kartus per metus anglų kalba išeinančio žurnalo prenumeratos kaina – tik 20 dol. Galite jį užsisakyti internete www.lituanus.org Taip pat galite šiuo adresu siųsti pašto čekį: Lituanus Foundation, Inc., 47 W. Polk St. Suite 100–300, Chicago, IL 60605. Nauji prenumeratoriai gaus liaudies dainų kompaktinį įrašą. Žurnalo interneto svetainėje taip pat rasite seniau išspausdintus straipsnius, taip pat – ir pirmuosius 1954 metų numerius.

„Lituanus“ info

TURINYS

Alfred Erich Senn.

Whe the Tanks Rolled – Vilnius 1991

Wendell Mayo.

The Deposition of Jadwiga Dobilas to the Military Delegation, 16 August 1834

Mikhail Kizilov.

The Litanian Plague of 1710 and the Karaites. A Poem of Lament in the Karaite Language from Tadeusz Kowalski's Archival Collection

Elona Lubyte.

Art as Witness. Sculptor Mindaugas Navakas

Dovilė Budrytė.

„We Didn't Keep Diaries, You Know": Memories of Trauma and Violence in the Narratives of Two Former Women Resistance Fighters

BOOK REVIEWS

Norman Neimark, Stalin's Genocides. Timothy Snyder, Bloodlands: Europe Between Hitler and Stalin. Reviewed by Virgil Krapauskas

Ronald D. Asmus, Opening NATO's Door – How the Alliance Remade Itself for a New Era. Reviewed by Karl Altai

ABSTRACTS

VYTAUTAS SKRIPKA SKAMBI SKIEMENS HELENIŠKO EILUTĖ

* * *		* * *
kažkas daugiau nei sielvartas mažiau kažkas už skaudančią vienatvėj širdį		tavo rūbą dešiniąja ranka veidą tavo baltąja ranka paliesiu
kalba gimtoji degino tau gomurį ir lūpas		vardan dienų visais horizontais ateinančių vardan brolių ir seserų vardan to kad nežinome kas yra išsipildymas
ten buvo aukštas aptvaras drausmingos apeigos į kalną kopė kelias		kalbu tai ne iš liūdesio tik iš patirties kuri nepanaši į nieką pasauly dar keli žodžiai beprasmiai ir ritualas bus užbaigtas
paleiskim žirgus sutemoj prabilo savininkas		paliesiu idant įsitikintum jog vienas laikas pasibaigė o kitas dešimtis kartų rūstesis ateina
galvojau degant vakaro žvaigždėms apie senolių kalbą		į neišvengiamą žemę krenta didelės rudenio žvaigždės į nenumaldomą mėnesį sukasi sunkiai dejuodama žemė
kažko per daug krūtinėje vienišiaus kažko per maža kopiančiam į balną	Arnoldo Baryso nuotr.	
paleiskim žirgus kur akį užmeti vien žvaigždės žvaigždės žvaigždės	mik tegu tavo miegas būna gilus ir ramus	* * *
* * *	užkeiksiu tave vyriškos širdies kietumu ir dideliu svetimu liūdesiu	naktis kilni ir atlaidi naktis iš lėto leidosi ant rankų veido ant daiktų kuriuos tik andai palietė sparnais miglotais prošal praskriejantis archangelas koplytstulpių dvasia ar vėjas rudeninis
dingęs seniai bet palytėtas kitokių pasaulio jėgų dangaus begalinėj ramybėj kaip kometa ugniaspalvė nušvinta motinos veido ovalas	aš važiauvau pro kaimus man šlamėjo girios man vandenys spindėjo įspūdingi	tai tik jėga benamė vakaro ramybę drumsčia ko gero ji nebuvo čia siūsta rūstybės dievo nes suvokė galybę savąją ir šlamesiais lėtais lyg žaisdama lytėjo tą kurs tyli nors kiekvieną garsą girdi
vėjas žydroj mėnesienoje pozom keisčiausiom suvartė medžius bet naktimis kai visata iškilminga nuščiūva ne kanibališkas vėjas kaktą keleivio paliečia motinos rankų sidabras	aš užmigau nulenkęs žilą galvą aš pro miegus girdėjau šitaip kalbant	ji neturėjo tikslo gaivalus kur sieloj snaudžia sudrebinti sudrumsti iki dugno
viršum laukų ir miškų virš kultūrinių klodų šios žemės virš pradalgių ir rytinio vargonų gaudimo plaukia ir plaukia erdve nelyg argonautų signalas	koks liūdnas vynas koks apgaulingas senas ir raudonas vynas kurį vienas geria	man medžiai gaudžiantys už lango priminė senatvę
motinos tolimas balsas	nubudęs šlaką aš nuliejau laimės ir likimo dievui kelionė buvo kaip kelionė galgi net laiminga	vargu ar aš teisingai slenkant praeičiai prošal meditavau: kita mintis (save išduodanti gamta) štai nustelbė galvojimus manusius
toks ir yra donelaičio hegzametų laikas		* * *
* * *	užmiršk mane kursai lydėjai ilgą kelią užmiršk kuklioj stotelėj padaręs didžią klaidą kad man garbingai kreipiančiam hegzametrus į vieną pusę norėjai pagailėti menko paskutinio lašo	saulė apeigas pradeda iš tamsos išvaduodama bokštą paukštį medį žolelę kiekvieną pakylėk ir mane truputėlį nuo žemės kad regėčiau kaip tėvas apeina laukus kaip nuliūdusi motina gyvulį glosto daug dienų ilgesiais apsigaubęs klajojau per arti vieversėlio giesmės per toli babilono
mik tegu tavo miegas būna gilus ir ramus kad didelis didelis augtum štai ažuolas šimtašakis prie kelio štai eglių mėlynos aukštos viršūnės	koks liūdnas vynas ir kokia skambi skiemens heleniško eilutė	jie suprato tą veiksmą be žodžių
kaip nerimo tolimo debesys virš galvos tau juodvarniai lekia	keliauti ir keliauti žvakę į kelionės krepšį įsimetus	ten dumsavo keisti rieduliai tvenkinys tartum milžino akys spindėjo bėgo metai ir tapo nykesnis dangus išmainiau žalią viksvą į sielvartą didį žiogo giesmę taip pat praradau iš paikystės
ir išvadą daro poetas:	* * *	vidury begalinio pasaulio
pasaulis pilnas moteriškų žodžių pasaulis pilnas moteriško liūdno pasaulio	koks tai didelis paprastas menas žiūrėti pro tamsųjį ašarų šydą	o vėliau sapnavau slėpingas marias būriau laimę iš diemedžių lapų viso labo išblėsusios akys prislopę jausmai o po kojom nuvytus žolė horizontas praryjantis laivą susenau kaip sūnus palaidūnas toli nuo namų iš užakusių laimės šaltinių apkartusį vandenį gėriau – finalas
kaip eina amžinos kitados pažadėtos dienos sako brolis tretysis panašiu į spindintį vandenį veidu	užmiršai savo vardą ir plaukiančius vakaro debesis ar atsimeni bent apie ką taip ilgai ir iš lėto galvojai	po tėvynės smiltim guli tūkstantis tonų vienatvės
o už kažkelintojo horizonto po šaltu rugsėjo dangum stovi susenti spėję meistrai	supas uždraustas vaisius obelies šimtametės viršūnėj taip ilgai taip keistai vakaroji	
šaltakraujiškai pasiryžę šifruoti skaidyti tobulinti	pasidėjus ovidijaus knygą ant kelių tau pritinka prie veido nei topolio lapas skaudžioj mėnesienoje neišvengiamas paprastas laikas brangioji	
liūdniausia kad jų tikslų niekas šioj žemėj nežino		

Gavėnios Graudūs verksmai

ALFONSAS MOTUZAS

Lietuvoje šalia kitų gavėnios giedojimų ypač populiarūs *Graudūs verksmai*. *Graudžių verksmų* kulto, išskyrus Lietuvą ir Lenkiją, neturi nė viena katalikiška pasaulio šalis. Šios pamaldumo tradicijos pradininkai yra lenkai, XV a. sukūrę pasijos žanrą „Lamentacijos“ (it. lamento – „rauda, verksmas“). *Graudžių verksmų* užuomazgų yra išlikę XV a. Krokuvos katedros rinkinyje „Passionale“ bei „Cantionale“ (1489 m.). Seniausias *Graudžių verksmų* rankraštinis tekstas rastas Lenkijoje. Jo pateikimo data – XV amžiaus antroji pusė. *Graudžių verksmų* giesmių raidai reikšmingi buvo 1600 metai, kai prasidėjo Žebrzydovo Kalvarijos (Kalwaria Zebrzydowska – lenk.) istorija. 1616–1617 m. tarp šių kalvarių Kryžiaus kelio koplyčių atsiranda *Graudžių verksmų* koplyčia, kuriai buvo sukurta malda ir giesmė. Nuo tada *Graudžių verksmų* kultą ima kelti Šv. Roko brolija, įkurta Poznanės vyskupo Stepono Wierzbowskio prie Šv. Kryžiaus bažnyčios Varšuvoje. 1707 m. šios brolijos rūpesčiu išleistas pirmasis *Graudžių verksmų* tekstas. XVII ir XVIII amžių sandūroje *Graudžių verksmų* pamaldumo tradicija susiejama su lenkų pranciškonų bernardinų ir observantų pamaldumo tradicijomis. 1734 m. bernardinai Lenkijoje išleido įsakymą šią pamaldumo formą propaguoti kiekviename konvento vienuolyne bei bažnyčioje. Šią pamaldumo praktiką patvirtino popiežiai Pijus VI ir Pijus VII. Žebrzydovo Kalvarijoje ir Varšuvoje atsiradusi *Graudžių verksmų* religinė praktika Lietuvos bažnyčias pasiekė iš Seinų vyskupijos tik XIX a. viduryje. Istoriniai šaltiniai liudija, kad Lietuvoje pirmą lietuvišką *Graudžių verksmų* tekstą parengė marijonas kun. Elizejus Miliauskas Igliaukoje apie 1859 m. Iki 1871 m. toliau jį tobulino Gudelių klebonas Hilaras Stelmukauskas. 1898 m. Seinų vysk. Antanas Baranauskas parengė *Graudžių verksmų* vertimą su natomis, kurio rankraštis yra Kauno arkivyskupijos kurijos archyve (KAKA, Nr. 289).

Minint *Graudžių verksmų* vertimo į lietuvių kalbą šimtmetį, 1998 metais šis šešiolikos puslapių giesmių rankraštis buvo išspausdintas pirmą kartą. 1899 m. *Graudžių verksmų* tekstus tobulino prelatas Juozas Laukaitis, išleidęs giesmyną „*Graudūs verksmai* ir kitos naujosios giesmės, žinotinos žmonėms katalikams, ypacziai-gi iszdavėjams maldakningių“. *Graudžių verksmų* tekstas dar ne kartą taisytas, tituliniam visų taisymų lape paminint, kad remiamasi vysk. Antano Baranausko vertimu. Pažvelkime į keletą šių šaltinių pavyzdžių: „*Graudūs Verksmai*, Sulig Seinų Vysk. Antano Baranausko užtvirtinimą. Stacijos arba Kalvarijos. Sutaisė kun. A. Burba“ arba „*Graudūs Verksmai* su natomis. Vyskupo A. Baranausko vertimas. Parengė kun. P. Marcinkevičius“. Minėtame kunigo P. Marcinkevičiaus leidinyje, kuris parengtas remiantis vysk. A. Baranausko vertimu, skirtingai negu visuose kituose, yra giesmių natų tekstai, kas rodo leidinio paskirties daugiaplaniškumą. Jis buvo skirtas ne tik maldininkams, bet ir vargonininkams.

Vyskupo Antano Baranausko iniciatyva *Graudūs verksmai* tapo privaloma gavėnios pamaldų dalimi. Pamaldos vykdavo sekmadienio popietėmis arba vakarais prie išstatyto Švenčiausiojo Sakramento. Toli nuo bažnyčių esančiuose sodžiuose šios maldos šventadieniais buvo kalbamos ir giedamos namuose, šeimai suklaupus prie kabančio kryžiaus arba balta staltiese apkloto stalo, ant kurio stovėdavo kryželis.

Šiandien pastoraciniais tikslais Lietuvos Katalikų Bažnyčia leidžia giedoti *Graudžių verksmus* iki arba po šv. Mišių bei per

šv. Mišias. Iki arba po šv. Mišių jie giedami gavėnios sekmadieniais bei kitomis dienomis, kurias nustato parapijos klebonas ar bendruomenė.

Graudžių verksmus sudaro trys dalys: 1-oji dalis giedama pirmą ir ketvirtą, 2-oji – antrą ir penktą, 3-oji – trečią ir šestą sekmadieniais.

Jei *Graudūs verksmai* giedami per šv. Mišias, jie išdėstomi taip: „Pradžios giesmė“ giedama kunigui einant prie altoriaus – vietoj įžangos prie giesmio; „Giesmė“ giedama per atnašavimą; „Raudą“ galima pagiedoti po Komunijos; „Skundas“ giedamas pabaigoje, kunigui grįžtant į zakristiją ar palaukiant prie altoriaus.

Įdomi *Graudžių verksmų* muzika. Kaip ir per adventą, per gavėnią groti muzikos instrumentais, jei negiedama, neleidžiama, ypač Didžiąją savaitę.

Graudūs verksmai yra dramatinis Kristaus kančios apmąstymas. Kaip minėta, jį sudaro trys dalys, kiekvieną jų atskirai sudaro:

Visoms trimis dalims bendra pradžios giesmė „Pro graudžius verksmus giedokim“ (nuo šių pirmųjų žodžių kilo ir viso Kristaus apmąstymo pavadinimas).

Toliau skaitomas skaitinys, pateikiantis mąstymo temą ir intenciją.

Po skaitinio giedama „Giesmė“, kurioje plėtojama mąstymo tema. „Giesmės“ tekstas kiekvienoje dalyje yra originalus, o melodija – ta pati.

Giesmę keičia „Rauda“, kurios tekstas kiekvienoje dalyje originalus, o melodija – ta pati.

„Raudos“ baigiamoji dalis – garbės himnas „Garbė Tau, Jėzau“ (tekstas ir melodija yra bendra visose trijose dalyse).

Po Garbės himno giedama giesmė „Skundas“, kurios tekstas kiekvienoje dalyje originalus, melodija – ta pati.

Graudūs verksmai baigiami pabaigos giesmele „Kurs už mus kaltus kentėjai“, kurios tekstas ir melodija yra bendra visoms dalims.

Pirmosios dalies tekstai rodo Jėzaus kentėjimus nuo maldos Alyvų sode iki neteisingo įskundimo teisme. Antroje dalyje apmąstomas Kristaus plakimas, vainikavimas erškėčiais ir pasmerkimas mirti. Trečiojoje – tai, ką Jėzus yra iškentėjęs savo kelionėje į Kalvarijos kalną ir prikaltas prie kryžiaus.

Graudžių verksmų giedojimo apeigos atliekamos tokia tvarka:

Choro vietoje arba bažnyčios suoluose atsiklaupiama, persižegnojama ir giesme pagarbinamas Švč. Sakramentas.

Choras ir visa bažnyčia arba atskiros giesmininkų grupės (vyrų ir moterų) pasikeisdami papunkčiui gieda pradžios giesmę „Pro graudžius

Koplytėlė Danutės ir Vinco Kvaraciejų namuose. Margionys, 2007

verksmus giedokim”.

Toliau kunigas (arba vadovas) skelbia temą ir skaito mąstymo intenciją.

Temą plėtoja giedama „Giesmė“, kurią gieda choras pakaitomis su visa bažnyčia.

Kita giesmė – „Rauda“, kurią giedodami vyrų grupė, choras arba vadovas išreiškia Kristaus kančią, o visi kiti, reikšdami užuojautą, kartoja vis tą patį šūksnį: „O Dieve mieliausias!“. „Rauda“ baigiama garbės himnu „Garbė Tau, Jėzau“, kurį gieda visi, t. y. visa bažnyčia arba abi giesmininkų grupės kartu.

Giedant giesmę „Skundas“, vyrų choras (arba vyrų grupė) Bažnyčios vardu kelia klausimus Marijai, o moterys Marijos vardu atsakinėja. Paskutinį „Skundo“ posmelį ir *Graudžių verksmų* pabaigos giesmę „Kurs už mus kaltus kentėjai“ gieda visi kartu.

Remiantis lenkų „Encyklopedia katolicka“, giesmių „Pro graudžius verksmus giedokim“ ir „Giesmės“ tekstai bei melodika yra lenkiški. Su tuo tenka sutikti.

Giesmė „Rauda“ yra lotyniška.

Giesmės „Skundas“ tekstas lenkiškas, o jos melodija sukurta vysk. Antano Baranausko, kuri pirmą kartą publikuota 1909 m..

Nors *Graudūs verksmai* yra trijų dalių, paprastai, kaip minėta, pagiedojus Pradžios giesmę, giedama tikrai viena iš jų.

Šiandien *Graudžių verksmų* giesmės yra giedamos dviem skirtingomis redakcijomis. Tradicinę redakciją gieda Lietuvos kaimas, t. y. gaidos, parengtos ir sukurto (giesmė „Skundas“) vysk. Antano Baranausko, o miestelių, miestų ir bažnyčiose ir katedrose – kompozitoriaus Juozo Naujalio harmonizacija ir kūryba paremta muzika. J. Naujalio melodijos skamba minoru, o A. Baranausko – mažoru, t. y. artimos liaudies raiškai. Žinotina, kad visuose Lietuvos etnografiniuose regionuose liaudis šias giesmes gieda pagal skirtingas melodijas ir skirtingais būdais. Dzūkai – vienu balsu, t. y. unisonu (be pritarimo). Dzūkų vienbalsis giedojimas sietinas su krikščionybės įkultūriniu ir ikikrikščioniškąjį raudų raudojimo pasaulį. □

Maldos ties Kryžiaus kelio stotimis procesijos metu. Marcinkonys, 2007. Iš kn. „Šilų dzūkai“. A. Baltėno nuotraukos

Gražinos Turčinskienės tapybos darbas

Koliažas – instaliacija „Mano herbas”

Interjero detalė: staltiesė

GYVENIMAS PO PASAULIO MEDŽIU

PETRAS MENDEIKA

Ižengęs į Gražinos ir Jono Turčinskių namus Vilniaus centre, patenki į grožio oazę. Ir ją sukuria ne ištaigingi baldai, o tai, ką sugeba meniškos ir darbščios rankos ir, žinoma, talentas. Supranti, kad kitaip šie žmonės negalėtų gyventi. Erdvus butas viršutiniame seno namo aukšte lyg lizdas virš senamiesčio stogų, o jame ant sienų – gausybė Gražinos tapytų paveikslų, gėlių, atgaivintų buities detalių, atidumas kurioms – vidinis poreikis. Nes turėti išpuoselėtus namus Tėvynėje taip giliai suprantamas tik tų, kurie jų buvo netekę.

Gražina gimė toli nuo Lietuvos, Sibire, Magadane, tremtinių šeimoje. Vėliau su tėvais sugrįžusi iš tremties į Žemaitiją, pasirinko dizaino studijas. Todėl taip profesionaliai geba išpuoselėti namų interjerą. Pro šių namų oranžerijos langus atsiveria Tauro kalno panorama. Tauro kalno, ant kurio dar Jono Basanavičiaus laikais svajota pastatyti Tautos namus, tačiau ten vis dar stūkso pseudograikiškos stalininės architektūros „šedevras” – Profsajungų rūmai. O mes ir toliau dar vis pakalbame, kad šiuos rūmus nugriovę, ten pastatysime savo Tautos namus.

Interjero detalė: tapyba ant stalelio

Ir taip jau šimtą metų kalbame ir svajojame...

O šie žmonės savo namus jau pastatė. Juose net veidrodžiai – meno kūriniai, su senų langų rėmais, kuriuose – relikvijų inkliuzai. Žiūri į šiuos veidrodžius, o jie tau kalba, kad ne tu šiame pasaulyje svarbiausias, kad praeitis ir grožis – iš aukščiau ir aukščiau tavęs, o dabartis ir ateitis – tik tu pats ir tavo darbai bei darbeliai. Bet dar daugiau papasakoja Gražinos paveikslai, kurie ant sienų jau nebesutelpa. Tapyti įvairiomis technikomis, jie neragina pabėgti nuo pilkos realybės, bet kviečia pamatyti realybės grožį, išdidintą iki žolės ir daikto dvasinio simbolio, atskleisto sodriu, ekspresyviu spalvų koloritu, pulsuojančiu neramia mintimi. Ir ta mintis lyg būtų tavo paties nutapyta, nusiveda tave į paveikslą ir prarandi laiko jausmą, nebežinai, kur esi. Kaip sako pati tapytoja, „tapyboje aš geriausiai išreiškiu save, pasinerdama į netikėtą stichiją, iš-

einančią iš gyvenimiškos logikos, ir tai ne bėgimas nuo realybės, tai pašnekesys su gamta mene”.

Gal tai matyta tavo vaikystėje, kai šalia Vene-cijos karnavalo kaukių auga didelės metrinės musmės su elfais, ir tai ne saldu, o tragiškai gražu. Tie paveikslai – langai į tavę patį, į tavę tokią, kokio nepažinojai, gal tik nujautei esant. Vyleisi, kad tai tavyje yra – ir tai Gražinos paveiksluose randi. Atitrūkęs nuo paveikslų, pamatai nežemiškais siužetais ištapytas molines puodynes, paverčiančias juose pasodintą augalėlį Pasaulio medžiu. O kur dar dailininkės Gražinos Turčinskienės instaliacijos ir grafika, knygų iliustracijos, kuriose vaiko plaukai virtę medžiais, o juose ištirgęs mėnulis, ten šviesa sklendžia paukščių šuoru, ir baletas – aštrus kaip balerinų kojelių adatos širdin, ten žmonių takeliai, žemės kilimą audžiantys, saulė – paukštis plunksnų

Veidrodis su inkliuzais seno lango rėmuose

Dailininkės namų sienos, papuoštos jos paveikslais

Nuotraukos iš asmeninio G. Turčinskienės archyvo

plaukais, plasnojantis horizonto link, net teniso kamuoliukai nardo lyg paukščiai, o nužydėjusios raidės tekste lydi žuvį su rankinuku žiobtuose, pėdina voratinkliu Sekminių pusėn, kad prikeltų žolę po žiemos. Ir tiek dar daug vaizduotės stebuklų šiuose paveiksluose, kad visų neišpasakosi.

Belieka tik linkėti ir viltis, kad Gražinos darbus parodose išvysite patys, o gal kas nors jau ir matėte, nes parodose Lietuvoje ji dalyvauja nuo 1979 metų, yra surengusi personalines parodas Minske, Berlyne, JAV (Baltimorėje).

Kad Gražina galėtų kurti, daug prisideda ir jos vyras Jonas, užtikrindamas materialinę gerovę ir sudarydamas sąlygas atsidėti menui. Tai labai draugiinga šeima, ir jeigu norėtumėte daugiau Gražinos darbų pamatyti, parašykite laišką jai elektroniniu paštu gracecir@gmail.com. □

ATGAL PASIŽVALGIUS

Pokalbis su kun. Vaclovu Aliuliu, MIC

Kunigas Vaclovas Aliulis – vienuolis mairijonas, redaktorius, žurnalistas, vertėjas, visuomenininkas, intelektualas švenčia devyniasdešimtąjį gimtadienį. Lietuvos vyskupijų liturginės komisijos sekretorius (1965–1979) ir pirmininkas (1980–1990), vadovavo „Apeigyno“, „Romos mišiol“, lietuviškojo „Naujojo Testamento“, „Katalikų kalendoriaus-žinyno“ parengimui ir išleidimui. Pirmasis „Katalikų pasaulio“ žurnalo redaktorius (1989–1991) ir leidyklos direktorius (1990–1993), Lietuvos Biblijos draugijos vadovas (1991–1993 ir 2001–2009), Lietuvos Sąjūdžio Seimo tarybos narys (1988–1992), Marijonų vienuolijos generalvikaras Romoje (1993-1999).

Kun. Vaclovas Aliulis – visada jaunatviškos dvasios, neieškantis kišenėje šmaikštaus žodžio, dažnai dzūkiško, kartais lotyniško ar lenkiško; lietuvių kalbos mokovas, bet puikiai mokantis ir daug užsienio kalbų; tikras rašto žmogus ir nepamainomas Šv. Rašto žinovas, krikščioniškos kultūros autoritetas dabartinėje Lietuvoje; straipsniais bei pasisakymais pasiūlantis visada išmintingą sprendimą opiais Bažnyčios ir visuomenės klausimais.

– Atrodo, esate vienas iš daugiausia keliausių, „vandravojusių“ Lietuvos dvasininkų sovietinės okupacijos ir ypač Atgimimo metais. Jūsų gyvenimo puslapiai kupini susitikimų, kelionių – pirmiausia po kaimynines šalis. Kodėl keliaudavote? Kokius ryškiausius įvykius galėtumėte prisiminti? Ar tai buvo kartu ir dvasinės, misijų kelionės?

– Šalys kaimynės ir pusiau kaimynės – Latvija, Estija, Baltarusija, Rusija, Ukraina sovietinės okupacijos metais nebuvo laikomos užsieniu. Lankydavusi jose bažnytinio bendravimo ir bendradarbiavimo sumetimais, o Lenkijoje – norėdamas „pakvėpuoti kitokiu oru“. Dėl mano kelionių anais metais į „kapitalistinių užsienį“ buvo „kalta“ Liturginė komisija. Jos reikalais, dėl liturginių knygų leidybos, atsirado plyšiuokas „geležinėje uždangoje“ 1980 m. pavasarį į JAV, 1980 ir 1981 m. į Romą. Kun. Česlovo Kavaliausko verstas, mano redaguotas „Naujasis Testamentas“ davė progą ryšiams su Pasauline katalikų bibline federacija ir 1990 m. vasaros kelionei į Kolumbiją. Ta proga „pasukau“ kiek šiauriau ir aplankiau pusseseres Kastulę Šukevičienę Toronte ir Onutę Keniausienę Waterbury, CT. Tai jau buvo po Nepriklausomybės paskelbimo, tik dar reikėdavo tvarkyti dokumentus per Maskvą. Taip pat kelionėms į Austriją, Šveicariją, Vakarų Vokietiją vartai 1989–1990 m. prasivėrė tik Sovietų Sąjungai braškant, Lietuvai atsikuriant. Šių kelionių motyvai buvo ekumeniniai.

– Kurių užsienio šalių katalikai nepriklausomai Lietuvai daugiausiai padėjo ir kaip?

– Nepriklausomybei auštant daugiausia padėjo vokiečių fondas *Kirche in Not* Kionigšteine ir bendras VFR ir Austrijos katalikų Pagalbos fondas *Katholischer Hilfsfonds* Vienoje, o nuo 1993 m. Vokietijos katalikų solidarumo su Rytų Europos krikščionimis *Renovabis* fondas Freizinge. Šie fondai rėmė atkuriamą katalikišką spaudą, parūpindavo katalikams studentams stipendijų, daugysk žymiomis sumomis parėmė atstatomas bažnyčias ir kitus bažnytinius pastatus. Nepriklausomybę atgavus, prie jų prisidėjo JAV Vyskupų Konferencijos pagalbos Rytų Europos krikščionims fondas, kuriam vadovavo prel. dr. Jurgis Šarauskas. Neapskaičiuojama ir turbūt nesuskaičiuojama yra Amerikos lietuvių religinės šalpos visokiausia pagalba visokiausiais laikais su kun. Kazimieru

Pugevičiumi, Ginte Damušyte, dr. Rože Šomkaite ir daugybe kitų dosnių, sumanių, pasiukojusių žmonių.

– Priminkite, su kuriais užsienio lietuviais labiausiai bendravote ir kokie buvo tie ryšiai?

– Įvairiais atžvilgiais vaisingas buvo bendravimas su abiem didžiaisiais lietuviybės centrais: JAV ir Roma. Prie jau minėtųjų Amerikoje turėčiau dar priminti kunigus Viktorą Dabušį, Vytautą Pikturną, dr. Zenoną Smilgą, prelatą Vytautą Balčiūną su jo knygų serija *Krikščionis gyvenime*, pranciškonus Leonardą Andriekų ir Vytautą Zakarą, daugiausia pasidarbavusį Liturgijai išeivijoje atnaujinti.

Romoje svarbiausi ekspertai teologijos, liturgijos ir Šv. Rašto klausimais – prel. Ladas Tulaba (tėviškės kaimynas), kun. dr. Juozas Vaišnora, MIC, garsieji profesorai jėzuitai Antanas Liuima ir Paulius Rabikauskas. Romoje ir pasaulyje daug bendravau su buvusiais mokslo draugais: prel. Vytautu Kazlausku bei marijonų kunigais, bažnytinių mokslų daktarais Viktoru Rimšeliu, Jonu Duoba, Steponu Matuliu. Romoje susitikti: daktarė Barbora Vileišytė, ministras Stasys Lozoraitis ir (daug kartų) ambasadorius Kazys Lozoraitis. Amerikoje buvo miela padraugauti su mokslo draugais iš Marijampolės marijonų gimnazijos – ateitininkų žymūnais Petru Kisieliu bei Justinu Pikūnu, su Jadvyga ir Adolfu Damušiais, paskui besilankančiu Lietuvoje Juozu Polikaičiu. Su prel. Antanu Bunga draugavome Vokietijoje, Romoje ir Lietuvoje. Deja, šiandien vos vienas kitas iš jų mindo šios žemės takus.

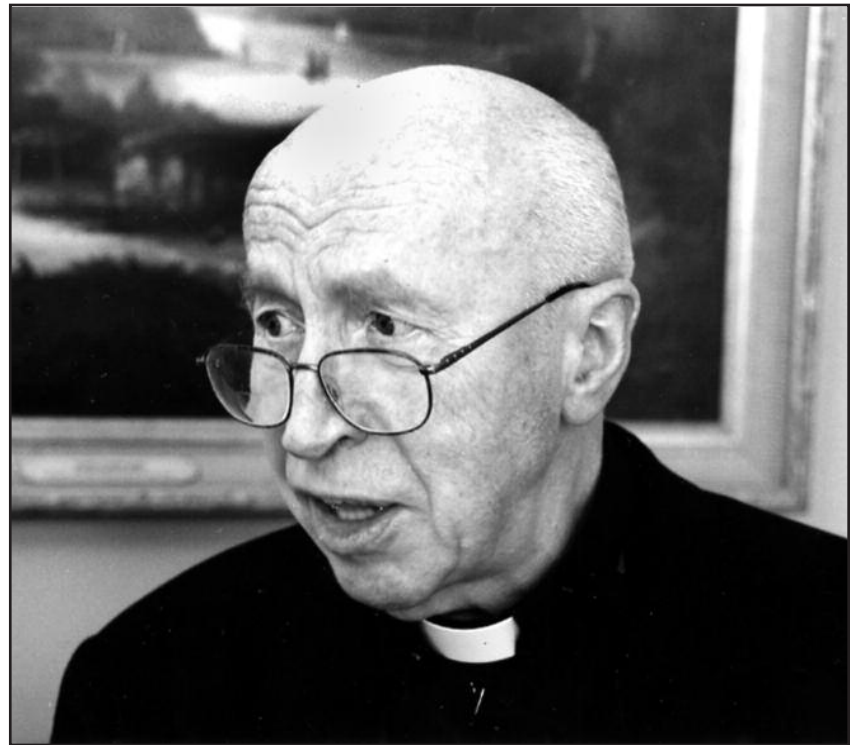
Šia proga pasklaidžiau be galo turiningą „Pasaulio lietuvių katalikų žinyną“, kurį prieš 25 metus (1986) Brooklyne išleido „Amerikos lietuvių kunigų vienybė“. Sukaupti įvairiausi duomenys apie lietuvių ir lietuvių kilmės kunigus visame pasaulyje. Elegijų elegiški išpūdziai. Iškeliavę pas Viešpatį vyresni ir jaunesni kunigai, prelatai, kaunainikai, monsinjorai, profesorai ir t. t., ir t. t. Kiekvienas jų idėjęs apščiai triūso, siekdamas mokslo ir kunigystės. Daugelis – smarkių audrų vėtyti karo keliais, Atlantą ar net ir Ramųjį vandenyną perplaukę, tautiečiams ir kitataučiams iš širdies tarnavę. Jų daugumos kaulėliai plačiai, plačiai pasėti... Atmenami ir primirštami...

Mušuosi į krūtinę ir atsiprašau nepaminėjęs dar daugelio brangių, minėtinų pašaukimo ir tikėjimo brolių ir sesių. Gal atidūs skaitytojai patys prisimins jų vardus ir asmenybes...

– Kaip galima įvertinti užsienio lietuvių indėlį Lietuvos katalikų gyvenime (ne tik pinigini, bet ir dvasini)? Kokį čia matote vienuolių įnašą? Kurie užsienio lietuviai dvasininkai labiausiai prisidėjo prie dvasinio Lietuvos atgimimo?

– Užsienio lietuviai mus gelbėjo pačiu savo gyvu bei ištikimu buvimu ir tuo, kad netylėjo. Sovietiniai pareigūnai nuolat raukydavosi, kad „tie išeiviai“ neduoda jiems ramybės, skardenasi po visą pasaulį „šmeižtais“ apie Bažnyčios persekiojimą Tarybų Lietuvoje. Jautėme – pirmiausia jų balsams pritildyti mums šį tą leisdavo: Kunigų seminarijos galutinai neužgniauzė, jos kandidatų skaičių pamažu padidino, leido įsteigti Liturginę komisiją, išspausdinti būtinų liturginių knygų, maldynų ir „Naująjį Testamentą“ su „Psalmynu“, vėliau ir „Kalendorių-žinyną“. Lietuvą drąsinantis Vatikano radijas ir po pasaulį sklindanti „Kronika“ buvo mūsų tvirtieji ginklai ir šarvai. Ir daugybės žmonių dvasią gaivino naujoji transatlantinė ir vietinė knygnešystė, verta išsamių studijų.

Beje, „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika“ pasiekdavo toli gražu ne visus katalikų sluoksnius

Algimanto Žižiūno nuotr.

ir buvo nežinoma plačiai Vakarų šalių visuomenei. Romoje 1980–1981 m. sutikti vyskupai iš viso pasaulio žinojo apie tikėjimo persekiojimą Lietuvoje, o šiaip padorūs italai iš viso nebūdavo Lietuvos vardo girdėję. Sovietų Sąjunga liko gerbiama už tai, kad raudonarmiečių masę be atodairos į frontus brukdama padėjo sudoroti visų Antrojo pasaulinio karo baisių bei nuostolių pirmąją kaltininką – hitlerinę Vokietiją, o kaip ta plačioji Rusija viduje ar užkariautose šalyse tvarkosi – tesizina... Churchillio signalai plačiųjų sluoksnių nedomino. Per Amerikos radiją siunčiami „greito išvadavimo“ pažadai tik gausino Lietuvos žmonių gyvybės aukas.

Kai kuriuos kunigus ir pasauliečius inteligentus savais būdais pasiekdavo solidi išeivijoje spausdinama krikščioniška literatūra. Tai gelbėjo palaikyti ir ugdyti jų intelektualinį išprusimą.

Pranciškonai, jėzuitai ir marijonai, kazimierietės ir vargdienių seserys stiprino išeivijos dvasią ir, bent atšilimų metu, laiškais ar per atvykstančius gimines pasiekdavo pašaukimo brolius ir seseris, buvo tam tikra atspara Lietuvoje slapta veikiančioms bendruomenėms. Nesuprantame tik vieno dalyko – pašaukimų bado išeivijoje. Veikė parapijos, vienuolijos, spauda ir organizacijos su savo stovyklomis – ir tikriausias pašaukimų badas???

– Ką Bažnyčia Lietuvoje galėtų perimti iš užsienio lietuvių ir kuo, savo ruožtu, galėtų padėti jiems išsaugant tautinę bei krikščioniškąją tapatybę?

– Turėtume iš užsienio lietuvių perimti jų aukos dvasią. Tėvynėje daugelis tikinčiųjų priprato, kad kiti – išeivija, Amerika, Vokietija ar visas pasaulis – privalo remti mūsų statybas, katalikišką bei patriotinę spaudą, įstaigas ir visa kita. Tiesa, parapijiečiai savo bažnyčias ar bažnyteles remia, bet visiškai stinga studijų ir leidybos mecenatų. O kad galėtume vieni kitų dvasiai padėti, atsakymas vienas: atvirai bendrauti, bendrauti, bendrauti.

– Ne kartą esate atvirai narpliojęs katalikiškos spaudos, krikščioniškos žiniasklaidos Lietuvoje problemas. Ar ji išmoko apaštalausti, ar rašo aktualiau, ar aprėpia visų tikinčiųjų klausimus, ar, atvirkščiai, labiau susigūžė?

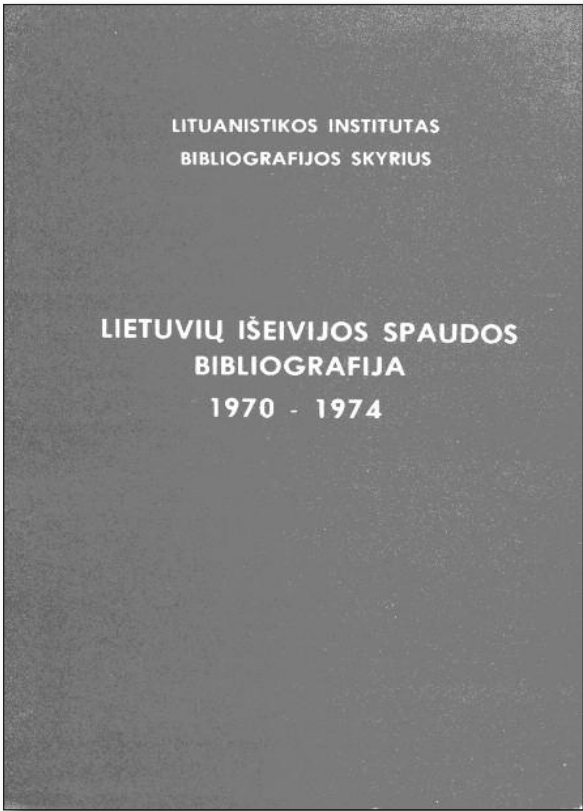
– Nedrįstu spręsti. Katalikiški ir apskritai krikščioniški leidiniai mirė ir numirė dešimtėmis, o lig šiol tebeeinantys vos kvėpuoja. Visuomenė pasaulėžiūriniais bei religiniais klausimams šalta ir abejinga. Kita vertus, ir vėl pasitvirtina kan. Juozapo Stankevičiaus prieš 80 metų reikštas nusivylimas, kad pajėgios vienuolijos leidžia žurnalus su stipria savireklamos doze, bet negali susitarti ir bendromis jėgomis ką naudingo visuome-

Nutylėta Vytauto Aleksandro Jonyno veiklos sritis

SILVIJA VĖLAVIČIENĖ

Pabaiga. Pradžia 2011 m. balandžio 2 d. „Kultūroje“

Prie bibliografams labai jautrios slapyvardžių temos Vyt. A. Jonynas sugrįžta recenzuodamas visai kitokio pobūdžio nei ankstesnieji spaudos metraščiai 1977 metais pasirodžiusį leidinį „Lietuvių išeivijos spaudos bibliografija, 1970–1974“, talpinantį jau ne vienerių, o penkerių metų išeivijos spaudos statistiką bei analizę („Tėviškės žiburiai“, 1982, gruodžio 2 d.). Ir vėl matydamas inicialais ir slapyvardžiais pasirašiusių gausą ir įvardijęs ją kaip išeivijos raštijai būdingą reiškinių, kuris ateities tyrinėtojams suteiks daug vargo nustatant tikruosius autorius, Vyt. A. Jonynas ragina: „jau dabar sudaryti ir laikyti nedegamoj spintoj kokią apytikrę slapyvardžių kartoteką“. Lituanistikos instituto Bibliografijos skyriaus parengtą leidinį sudarė Povilas Gaučys, redagavo Jonas Dainauskas ir Tomas Remeikis. Recenzento nuomonė apie šį leidinį yra daug palankesnė, nei apie ankstesnius, nes išvelgiama vis daugiau profesionalumo ženklų. Vyt. A. Jonynas pastebi, kad „bibliografijos skyrius yra išlesiojęs imponantišką kiekį periodikos.“ Ypač teigiamai vertinama tai, kad greta užregistruotų leidinių nurodomos ir jiems skirtos recenzijos. Matydamas akivaizdžias permainas ir pastangas tobulinti leidinio ruošybą, Vyt. A. Jonynas išreiškia nuoširdžią paramą bibliografijos rengėjams ir siekia atkreipti išeivijos organizacijų dėmesį į tokio darbo tęstinumo svarbą: „To darbo, kurį atlieka Lituanistikos instituto Bibliografijos skyrius niekas už mus neatliks. O jis

begalo svarbus mūsų kultūros istorikams ir Lietuvai. Užtat reikia sudaryti jo įgyvendinimui pačias geriausias sąlygas: įsigyti mini-kompiuterinę aparatūrą, pasamdyti būtiną specialistų personalą, kad kuo greičiau būtų galima pašalinti visą juodo darbo krūvį. Visiems žinoma, kad šiuo metu gyvenam liesųjų karvių septynmetį, bet sutelkimas lėšų šio darbo sumoderninimui, kuklia mano nuomone, privalėtų turėti pirmenybę prieš visus kitus fondų projektus“. Kad Vyt. A. Jonyno profesionalios pastabos neabejotinai darė teigiamą įtaką išeivijos bibliografijos leidinių kokybei, neverta abejoti. Tačiau tęstinumo užtikrinimui jo pastangų ir raginimų neužteko, nes po 1984 metais išleistos „Lietuvių išeivijos spaudos bibliografijos, 1975–1979“ daugiau stambesnių tokio pobūdžio leidinių nepasirodė.

Pirmasis didžiulės apimties bibliografijos leidinys, parengtas jau kitais principais, nei ligi šiol aptartieji – skirti išimtinai tik lietuvių išeivijos spaudai, sudaryti kolektyvinių pastangų dėka ir remti įvairių išeivijos organizacijų – buvo 1975

metais Kanadoje išspausdintas autorinis Adomo ir Filomenos Kantautų darbas „Lithuanian bibliography: a check list of books and articles held by the major libraries of Canada and the United States“. Daugiau nei 700 puslapių veikalas turėjo ir atskirame tome išspausdintą priedą, kuriame tilpo autorių, antraščių, periodinių leidinių rodyklės. Aptardamas šį leidinį recenzijoje „Rūpestingai išsirpintas vaisius“ („Tėviškės žiburiai“, 1975, rugsėjo 25 d.), Vyt. A. Jonynas įvardija, kad tai yra „neabejotinai viena reikšmingiausių knygų, pasirodžiusių išeivijoje“. Adomas Kantautas, taip pat jau Kanadoje įgijęs aukštojo bibliotekinio išsilavinimo diplomą ir po to dirbęs Alberto universiteto bibliotekoje, drauge su jam talkinusia žmona ėmėsi sunkiai įveikiamo darbo – pateikti duomenis apie svarbiausiose Kanados ir Jungtinių Valstijų bibliotekose sukauptas lietuviškas bei lituanistines knygas. Ypač vertindamas tai, kad autoriai nesiribojo nei tam tikro laikotarpio chronologija, nei geografinė knygų spausdinimo vieta – Kantautų bibliografijoje atspindėta ir į Kanados bei JAV bibliotekas patekusi senoji bei vėlesnių laikų išeivijos ir Lietuvos spauda, taip pat tarpukario laikotarpio ir net sovietinėje Lietuvoje spausdintos knygos bei periodiniai leidiniai – Vyt. A. Jonynas mėgino išvelgti šio neįprastos sandaros, nestandartinio bibliografinio veikalo privalumus ir trūkumus. Jis teigia, kad Kantautų bibliografijos dėka radosi galimybė pamatyti, kiek ir kokių lietuviškų leidinių įvairiais laikotarpiais yra atsidūrę už Atlanto, ir stebisi aptikęs tokių „... apie kurių egzistavimą šiame kontinente nė svajoti nesvajojai“. Tačiau gilesnė analizė įtakoja skaudžią išvadą, kad Amerikos bibliotekose labai maža svarbiausių tarpukario Lietuvos leidinių, ypač Vytauto Didžiojo universiteto mokslo darbų, ir čia jau kalta ne Kantautų bibliografija, tik užfiksavusi esamą padėtį, o to meto Lietuvos valdžios ir mokslo įstaigos, o taip pat ir išeivijos organizacijos, nepasirūpinusios, kad vertingi Lietuvos leidiniai pasiektų didžiulį pasaulio bibliotekas. Ta pačia proga verta prisiminti, kad panašias mintis dėstė ir tarpukariu nacionalinės bibliografijos reikalais laikinojoje sostinėje rūpinęsis Vaclovas Biržiška, sielvartavęs, kad Lietuvoje nėra daugybės Amerikos lietuvių leidinių, ypač laikraščių, ir nepavyksta pasiekti nuolatinių bei patikimų mainų tarp įvairių pasaulio bibliotekų. Patyręs, kad Kantautų bibliografija patvirtina faktą, jog Amerikos bibliotekose labai maža ir svarbių sovietų Lietuvoje išleistų knygų, Vyt. A. Jonynas užduoda skaudų klausimą: „Ar ir mes nekartojam tu klaidų?“ Ir būtent šioje veikloje jis mato ypač svarbų Amerikos bibliotekose dirbančių lietuvių uždavinį. Pavadinęs juos „penktąja kolona“, galinčia ir turinčia įtakoti savosiose darbovietėse kaupiamų knygų įsigijimus lietuviškųjų rinkinių gausinimo naudai, Vyt. A. Jonynas tikisi teigiamų poslinkių. Ir neapsirinka – turime pakankamai gražių pavyzdžių – ypač apie JAV Kongreso bibliotekoje įvairiais laikotarpiais dirbusio nemažo lietuvių būrio sėkmingas pastangas tikslingai gausinti svarbiausioje krašto bibliotekoje kaupiamų lietuviškų leidinių rinkinius. Tas pats pasakytina ir apie JAV universitetuose dirbusių lietuvių vaisingą darbą, užtikrinusį ypač vertingų lituanistinių spaudos rinkinių atsiradimą ir gausinimą tų mokslo įstaigų bibliotekose. Bet tai jau atskiros tyrinėjimo tema.

Pats Vyt. A. Jonynas taip pat stengėsi išnaudoti visas savo darbo Montrealio universiteto bibliotekoje teikiamas galimybes, todėl nesitenkino vien tik lietuviškų knygų recenzijomis, bet ir nepraleidavo progos išeivijos lietuvių spaudoje skelbti

Vytautas A. Jonynas

straipsnius apie Lietuvai svarbius užsienio leidinius. Tarp jo pastebėtų buvo 1983 metais Maskvoje specialiai užsieniečiams skirto propagandos tikslais įvairiomis kalbomis leidžiamo žurnalo „Lettres sovietiques“ Lietuvai skirtas numeris, ir iš Vilniaus krašto kilusio lenkų rašytojo Tadeušo Konvickio į prancūzų kalbą išversta 1990 Paryžiuje išleista ir netrukus išpopuliarėjusi knyga „Bohni, un manoir en Lituanie“, ir tais pačiais metais ten pat išspausdinta Irenos Višnevskos studija apie Lietuvos problemas „Paroles dégelées“, bei kiti išeivijos lietuvių gal nepastebėti, tačiau įdomūs leidiniai. Bet tik 1995 metais jis „Tėviškės žiburiuose“ vieną po kito ėmė skelbti rašinius apie lietuviškos tematikos užsienio leidinius, suteikdamas visam ciklui bendrą pavadinimą „Retų atodangų šiupinys“. Per trejetą metų pasirodė dešimt tokių rašinių. Kaip ir anksčiau, Vyt. A. Jonyno dėmesį patraukdavo daugiausia prancūzakalbiai leidiniai, nors tarp aptartųjų yra ir angliškų. Pirmajame ciklo rašinyje („Tėviškės žiburiai“, 1996, balandžio 26 d.) autorius taip apibūdina savo sumanymą: „...malonu išgirsti, ką apie mus tauškia svetimi (palankiai ar ne) ir tuo atžvilgiu šis šiupinys, net jei nėra jame nieko sensacingo, turėtų būti savotiškai įdomus“. Ir tikrai – apžvalgų autoriaus pasirinkti veikalai visada pasižymėdavo išskirtinėmis lietuviškos tematikos žiniomis, teikiančiomis skaitytojams svarbią ir daugeliu atvejų netikėtą informaciją. Viename iš „Retų atodangų šiupinio“ ciklo straipsnių Vyt. A. Jonynas („Tėviškės žiburiai“, 1996, birželio 18 d.) apžvelgia net trejetą Kanadoje bei JAV leistų moderniajam menui skirtų enciklopedinių žinytų, kuriuose pateikiama nemaža žinių apie Jurgio Mačiūno suburtą menininkų sąjūdį „Fluxus“. Pabrėžęs ypač teigiamus lietuvių ir jo bendraminčių modernaus meno darbų vertinimus, Vyt. A. Jonynas prisipažįsta, kad imtis šio rašinio jį paskatino noras pristatyti tiek išeivijoje, tiek ir Lietuvoje pernelyg menkai žinomą menininką, kuris „atrodo vienintelis lietuvis, tikrai prisimušęs į tarptautinius vandenis.“ Tos pačios švietiškės misijos skatinamas kitame rašinyje („Tėviškės žiburiai“, 1996, birželio 25 d.), apžvalgininkas pristato dar du lietuviams svarbius užsienio leidinius – Ricko Steveeso knygą „Europe Through the

ATGAL PASIŽVALGIUS Pokalbis su kun.Vaclovu Aliuliu

Atkelta iš 6 psl.

nei padaryti. Saleziečiai nemokamai arba už aukeles spausdina ir platina „Saleziečių žinias“, kapucinais „Tėvo Pijaus balsą“, jėzuitai – „Laiškus bičiuliams“. Geri leidiniai, bet jų poveikis griežtai ribotas. Išseko marijonų „Šaltinis“, nutilo trumpai dindėjęs „Šv. Pranciškaus varpelis“. Tiktai duok, Dieve, ištvermės, kūrybingų bendradarbių ir kiek nors lėšų plačias dirvas ariantiems internetiniams „Bernardinams“. Ir jų gražuolė „Kelionė“ daugelį domina ir atsiliepti patraukia. Kuklusis „Marijos radijas“, kukliausiomis priemonėmis besinaudojantis ir savanoryste grindžiamas, nuo pradžios daugiausia teikdavęs neapsakomas paslaugas ligoniams ir visokiems varguoliams, pastaruoju metu plečia akiratį ir mokosi kalbėti su jaunimu, teikia vilčių.

Duok, Dieve, sveikatą ir visokią palaimą dailininkui Vaidotui Žukui, Nepriklausomybės aušroje įkūrusiam visuomeninio radijo „Mažąją studiją“, kurios programas atidžiai klauso tikintieji ir netikintieji. Jei būtų anuomet pražiopsota, dabar tik seilė varvintume.

Man regis, Lietuvos dvasininkija su savo vadovais nepakankamai rūpinasi ugdyti katalikišką inteligentiją. Ant pirštų skaičiuojami užsienio aukštųjų katalikiškų mokyklų absolventai pasauliečiai, ir baigusiems tas studijas nepakankami padedama įsitvirtinti darbe ir buityje. Kelis teigiamus pavyzdžius žinau, bet jų nevardysiu, kad vieniems nesukelčiau pavydo, kitiems apmaudo.

– Kaip Jums sekėsi susidraugauti su tokia gausybe kultūros žmonių: menininkų, rašytojų, mokslininkų? Ar jie ieškojo Dievo artumos? Ar Jūs patraukėte juos tikėjimo ar religijos link?

Mano Mamutė sakydavo: „In žmonis – per žmonis, in dangų – per aniuolus“. Gyvosios kalbos žodžių rinkimas didžiajam „Lietuvių kalbos žodynui“ praverė duris į palankių kalbininkų gildiją. „Naujasis Testamentas“ domino nemaža inteligentų, kai kurie ir paieškodavo jo rengėjų. Aleksandrą Žirgulį, Dominyką Urbą, Juozą Grušą ir Jadvygą Čiurlionytę suradau be jokių tarpininkų, tikėdamasis, kad jie patikės, jog neturiu kokių nors piktykėslų. Taip ir buvo.

Ne taip jau daug mano bičiulių būta ir esama. Gūdžiu sovietmečiu tie bičiuliai ar geri pažįstami, sakyčiau, buvo pasiilgę ko nors nešabloniško – šiuo atveju krikščioniško – ir atsitiktinio susidūrimo jiems užtekdavo megzti pažinčiai, pavyzdžiui, Laimonui Noreikai. Marijos Ladigaitės-Vildžiūnienės motinos mirties minėjimas suvedė į bičiulystę su jos šeima ir dar su kai kuo iš menininkų. Vienas kitas pažįstamas savo ruožtu dar pristatydavo vieną kitą, tačiau apie mane nesusikurdavo joks sambūris. Neturėjau žmonėms tokios įtakos kaip kun. Česlovas Kavaliauskas ar tėvas Jonas Lauriūnas, jau neminint tėvo Stanislovo. Vargiai būsiu ką stipriau patraukęs religijos link. Man tik rūpėdavo žmonių neatbaidyti, vieną kitą antireliginį ar antibažnytinį prietarą atvėsinti. Žinau, kad buvau pernelyg susigūžęs, kad stigo man apaštališko narsumo.

Pažįstamų ir bičiulių pagausėjo per Sąjūdį, bet ir Sąjūdžio nemėginau paversti tiesioginiu apaštalavimo įrankiu. Ar tai gerai, ar tai blogai? Nežinau. Kitaip man neišeidavo.

– Ar sekularioje Lietuvos visuomenėje vyksta vidinės religinio gyvenimo permainos? Ar sėkmingai įgyvendinami Vatikano II Susirinkimo nutarimai? Ar Lietuvos tikintieji išbrido iš pokomunistinės visuomenės bėdų?

– Pasigailėkite, neverskite mane tapti išminčiumi, gebančiu daryti tokius likiminius apibendrinimus.

Iš pokomunistinių bėdų neištrūkome, ne. Man atrodo, gyvuoja ir klesti sovietmečio įpročiai – „blatas“, korupcija ir „nuo valdžios vogti ne griežas“. Nežinau, ar, be studentų, kas nors paskaito prieš 40 metų priimtus Vatikano II Susirinkimo nutarimus. Visi įsivaizduojame šiek tiek apie juos išmaną, šiek tiek pagal juos gyveną. Ką jie leidžia – priimame, ką smerkia – abejojame, ar ne? Matau gražių užuomazgų jaunojoje kartoje (20–35 m.), bet darbuotis su jais palieku jaunesniems... Nors be didelės reklamos, bet gyvuoja „Katalikų pasaulio“ leidyklos įpėdinė Viešoji įstaiga „Katalikų pasaulio leidiniai“. Dvasinio ugdymo klausimams skirti veikalai (daugiausia vertimai) išaina neblogais tiražais ir per ilgai neužsiguli. Tai rodo gyvą, nors ne masinį tokios literatūros ir tokio gyvenimo būdo ieškojimą.

– Perfrazuodamas Juozo Grušo apsakymą „Laimingasis – tai aš“, minėjote, kad esate „vienas iš laimingųjų“. Kas yra Jūsų gyvenimo laimė?

– Laimingasis? Bemaž apčiuopiamai nenukentėjęs baisiaisiais laikais. Be didelių smūgių, be skaudžių ligų. Galėjau tarnauti savo žmonėms ir šį tą jiems naudingo ant popieriaus pateikti. Niekieno rimtai nenuskriaustas. Susitikęs begales gerų žmonių. Būtų nuodėmė kuo nors rimtesniu skųstis. „Tylėk ir Dievą mylėk“, kaip sakydavo senoliai...

Dėkojame už pokalbį ir linkime ilgiausių metų.

Parengė G. M.

Nutylėta Vytauto Aleksandro Jonyno veiklos sritis

Atkelta iš 7 psl.

Back Door” (Santa Fe, 1995), kurioje perteikiami autoriaus kelionės po Lietuvą išpūdziai, ir Michaelo Blocho studiją „Ribbentrop. A Biografy” (NY, 1992), atskleidžiančią Hitlerio ir Stalino sandėrių dėl Baltijos valstybių priklausomybės eigą ir užkulsius. Neliko nepastebėta ir garsios „TIME-LIFE Editions” leidyklos 1995 metais išleista gausiai iliustruota studija „Early Europe. Mysteries in Stone”, kurioje greta žymiausių pasaulio archeologų atradimų plačiai pristatomi ir Marijos Gimbutienės tyrinėjimai, išvalgos bei vertinamas jos įnašas į priešistorės mokslą („Tėviškės žiburiai”, 1996, lapkričio 26 d.). Vyt. A. Jonynas visada atidžiai stebėjo ir vertino lietuvių mokslininkų pasiekimus ir jautė pareigą informuoti apie juos savo tautiečius. Pro jo akis nepraslydo ir puikus Birutės Cipliauskaitės darbas – iš jos pačios į ispanų kalbą išverstų lietuvių poetų eilėraščių sudaryta antologija „Voces en el silencio. Poesia lituana contemporanea”, 1991 metais išleista Barselonoje. Verta pažymėti, kad Vyt. A. Jonynas buvo ypač atidus ir jautrus M. K. Čiurlionio kūrybos vertinimams užsienio leidiniuose ir savo rašiniuose yra nagrinėjęs bene visas užsienio autorių publikacijas, kuriose aptiko tokių žinių. Taip jis suprato savosios švietėjiškos misijos uždavinį ir išnaudojo visas savo profesinių įgūdžių ir darbo didelėje bibliotekoje suteiktas galimybes – matyti didžiulį pasaulio leidinių srautą, iš kurio sąžiningai lasiojo ir stengėsi garsinti visa, kas buvo susiję su Lietuva ir lietuviais.

Nevalia abejoti, kad Vyt. A. Jonyno profesionalios pastabos turėjo didelę įtaką ne tik lietuvių išsivijos bibliografijos darbų, bet ir kitokio pobūdžio žinytų bei informacinių leidinių parengimo kokybei. Tai liudija daugelyje tokių leidinių atsiradusios įvairios rodyklės, didinančios knygtų informacinę bei mokslinę vertę. Neatsitiktinai nemaža gražių žodžių jis skyrė ir Vlado Kul-

boko parengtam kapitaliniam dviejų tomų veikalui „Lietuvių literatūrinė kritika tremtyje” (T. 1, Roma, 1982; T. 2, Chicago, 1987). Apibūdindamas didžiulį veikalą, pateikiantį dvidešimt penkerių metų išsivijos literatūrinės kritikos apžvalgą („Tėviškės žiburiai”, 1983, spalio 6 d.), recenzentas ypač palankiai vertino jo informacines galimybes išplečiančias pagalbines asmenvardžių bei vietovardžių rodykles, pasirinktą duomenų dėstymo tvarką, kai apibūdinami ne tik atskirų literatūros kritikų rašiniai, pateikiami jų pasirinktų autorių kūriniių vertinimai, bet atskirai išskirti ir vienos ar kitos temos pagrindu sugrupuoti straipsniai apie specialius literatūros klausimus – tokius kaip „Diskusijos dėl A. Škėmos literatūrinio palikimo”, „Tremties kritika apie okupuotos Lietuvos literatūrą”, „Tremtinių rašytojų kūrybos grįžimas okupuoton Lietuvon”, „Salomėjos Nėries klausimas”, „Kartos identiteto ieškojimas” ir „Metmenys” ir kt. Toks detalesnis, sisteminis informacijos pateikimo būdas, su skirstant ją pagal temas, recenzento nuomone, yra labai patrauklus ir reikalingas, todėl jis nedvejodamas įvardijo V. Kulboko veikalą kaip didžiausią tuometinės išsivijos leidybos naujieną – bene pirmąją retrospektyvinę analitinę bibliografiją ar bibliografinį sąvadą.

Geriausiai Vyt. A. Jonyno literatūrinių darbų paskatas atskleidžia jo paties mintys, išsakytos rašinyje „Kodėl rašau? Išsivio kritiko savigarba” („Akiračiai”, 1976, Nr. 7, p. 13): „Rašau, nes įsikalbėjau sau, jog tai yra prasminga... Nevisiškai tai pramoga, nes kiekvienas straipsnis yra iššūkis. Kas kartą, kai spoksau į baltą popieriaus lapą, išgyvenu baimę, jog nebegrįš išsislapstę lietuviški žodžiai. Ir kaip tas kalinys, prisijaukęs pelę, nudžiungu, kai jie ima krebždėt, kaišiot savo snukučius”. Aki-vaizdu, kad gimtosios rašto kalbos vartojimas, suvaržytas kasdieninės kitakalbės aplinkos, taip pat buvo nemenkas iššūkis, su kuriuo Vyt. A. Jonynas puikiai susidorėjo – jo rašiniai išsiskiria stebėtinai gražia, turtinga lietuvių kalba, kurios grynumui ir patrauklesnių, rečiau vartojamų žodžių paieškai jis liko ištikimas visą gyvenimą. Ši neabejotina vertybė taip pat yra išskirtinis jo kūrybos bruožas. □

